

Останнім часом науковці почали схилитись до думки про те, що розвиток людства, досягнутий лише шляхом економічного зростання та технічної могутності, є обмеженим та загрозовим. У постіндустріальному суспільстві економічний розвиток країни повинен досягатись за рахунок наявних якісних знань про суспільно-економічні процеси, що зумовлює зростання значення освіти. Освіта, особливо вища, є головним чинником соціально-економічного прогресу.

Досвід підтверджує, що інвестиції в освіту, професійну підготовку та мобільність працівника відчутно підвищують вартість і ціну робочої сили. Дуже важливого значення набувають освіта та професійна підготовка в розвитку трудового потенціалу, визнання його високими цінностями людини та суспільства.

Термін "потенціал" означає приховані можливості. Широке його трактування полягає в тому, що потенціал розглядається як джерело можливостей, котрі можуть бути приведені в дію та використані для вирішення різноманітних питань. Тобто йдеться про можливості особи, підприємства, суспільства, які ще не виявилися, або виявилися не повністю. Потенціал являє собою узагальнену характеристику ресурсів, прив'язану до простору і часу.

Трудовий потенціал суспільства являє собою інтегровані кількісні та якісні характеристики робочої сили, яка забезпечує певні можливості у створенні матеріальних і духовних благ суспільства. Тобто трудовий потенціал є наявною і можливою в майбутньому кількістю та якістю праці, якою володіє суспільство, колектив організації, індивід за даного рівня розвитку науки і техніки і котра визначається чисельністю працездатного населення, його професійно-освітнім рівнем.

Освіта є найкращим розміщенням капіталу для особи, сім'ї, підприємства і суспільства та одним із головних чинників якості трудового потенціалу. Встановлено, що зростання рівня освіти на один клас загальноосвітньої школи забезпечує в середньому зростання раціоналізаторських пропозицій на 6% і скорочує терміни освоєння робітниками нових операцій [0, с. 73].

У сучасних умовах ні фінансовий, ні фізичний капітал не відіграють провідної ролі, на відміну від людського капіталу. Як стверджує професор А.М. Колот, саме людський капітал є найбільш продуктивним та здатним забезпечувати конкурентні переваги. Цей капітал формується у сфері освіти, що зумовлює як підвищення її значення, так і потребу змін освітньої діяльності та її модернізації відповідно до умов сьогодення [2, с. 13].

Освіта – це цілеспрямований процес виховання і навчання в інтересах людини, суспільства, держави що супроводжується констатацією досягнення громадянином встановлених державою освітньо-кваліфікаційних рівнів. У широкому розумінні слова термін "освіта" охоплює всі форми навчального і ненавчального впливу середовища на людину, які поряд із самоосвітою та самовихованням мають своїми результатами формування і розвиток її особистості [3].

Освіта та професійна підготовка є фундаментом людського розвитку та прогресу суспільства. Вони також виступають гарантом індивідуального розвитку, плекають інтелектуальний, духовний та виробничий потенціал суспільства. Розвиток держави, структурні перетворення на мікро- і макроекономічному рівні повинні гармонічно поєднуватися з реформою освіти та професійної підготовки для того, щоб задовольнити потреби і прагнення людей, особливо молоді, встановити нову систему цінностей, відповідати запитам людства щодо змін у сфері роботи як в громадському, так і у приватному секторах. Надважливе значення освіти та професійної підготовки у розвитку людських ресурсів, визнання їх високими цінностями людини та суспільства

обумовило прийняття Міжнародною організацією праці у 1975 році Конвенції про розвиток людських ресурсів.

Формування ринкових відносин, становлення в Україні демократичної держави зумовлюють зміну цільових настанов освіти та професійної підготовки як соціальної системи: не забезпечення потреб держави у спеціалістах різних професій і рівнів кваліфікації, а задоволення різноманітних освітніх потреб особистості заради її розвитку і самореалізації, а також для забезпечення її конкурентоспроможності на ринку праці.

Освіта сьогодні розглядається як одна з основних цінностей, без яких неможливий подальший розвиток суспільства. Освіта - це цілеспрямований процес набуття, розширення і оновлення знань, виховання і навчання в інтересах людини, суспільства, держави, що супроводжується констатацією досягнення громадянином встановлених державою освітніх рівнів.

Метою освіти є всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, розвитку її талантів, розумових і фізичних здібностей, виховання високих моральних якостей, формування громадян, здатних до свідомого суспільного вибору, збагачення на цій основі інтелектуального, творчого, культурного потенціалу народу, забезпечення економіки кваліфікованими працівниками.

Використані джерела:

1. Александров Г. Н., Дзарасов А. А., Науменко А. И. Основы теории педагогических систем и педагогических технологий: Учебное пособие / Сев.-Осет. гос. ун-т.- Владикавказ: Изд-во СОГУ, 2008. - 76с.
2. Аніловська Г. Я. Університетська освіта: навч. посіб. / Г. Я. Аніловська, Н. С. Марушко, Л. М. Томаневич.- Л.: «Магнолія 2006», 2009.-370 с.- ISBN 978-966-2025-78-1
3. Бабич І.І. Стратегія її сучасні тенденції розвитку вищої освіти в контексті європейського простору вищої освіти //Педагогіка і психологія: Вісник АПН України. - 2009. -№ 2 (63). - С. 61-71.

Дмитришин Марта Василівна
Львівська державна фінансова академія, м. Львів

ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БАЗИ ПОКАЗНИКІВ ЕФЕКТИВНОСТІ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ФІНАНСОВОГО МЕХАНІЗМУ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Початковим етапом оцінки ефективності формування та функціонування організаційно-фінансового механізму вищих навчальних закладів (ОФМ ВНЗ) є визначення сукупності показників. Встановлення формалізованих зв'язків між вихідними показниками, чинниками, що впливають на них, і результатами діяльності перетворює їх на систему, що надає можливість використовувати єдину модель для реалізації головних функцій управління організаційно-фінансовим механізмом.

З метою структуризації показників ефективності організаційно-фінансового механізму ВНЗ використовуємо поділ їх на групи за критеріями економічності, продуктивності та результативності, а також за внутрішньою та зовнішньою ознаками (табл. 1).

Точність і повнота статистичної інформації, реальні можливості її збору й опрацювання здійснюють визначальний вплив на адекватність оцінювання ефективності ОФМ ВНЗ. Використовувана вихідна інформація може бути розподілена на дві категорії:

Таблиця 1

Система показників ефективності ОФМ ВНЗ		
Критерій поділу	Ознака поділу	Групи показників
Економічність	внутрішня	I. Коефіцієнти витрат на утримання ВНЗ II. Коефіцієнти використання майна III. Коефіцієнти якісної структури майна
	зовнішня	I. Демографічні показники II. Економічні показники
Продуктивність	внутрішня	I. Коефіцієнти ділової активності II. Коефіцієнти фінансової активності III. Коефіцієнти рентабельності
	зовнішня	I. Коефіцієнти фінансового забезпечення II. Коефіцієнти освіченості
Результативність	внутрішня	I. Коефіцієнти якісної структури професорсько-викладацького складу II. Коефіцієнти якості підготовки фахівців III. Коефіцієнти науково-дослідницької роботи
	зовнішня	I. Коефіцієнти привабливості вищої освіти II. Коефіцієнти попиту і пропозиції

Формування інформаційної бази даних показників передбачає виконання наступних етапів (рис. 1).

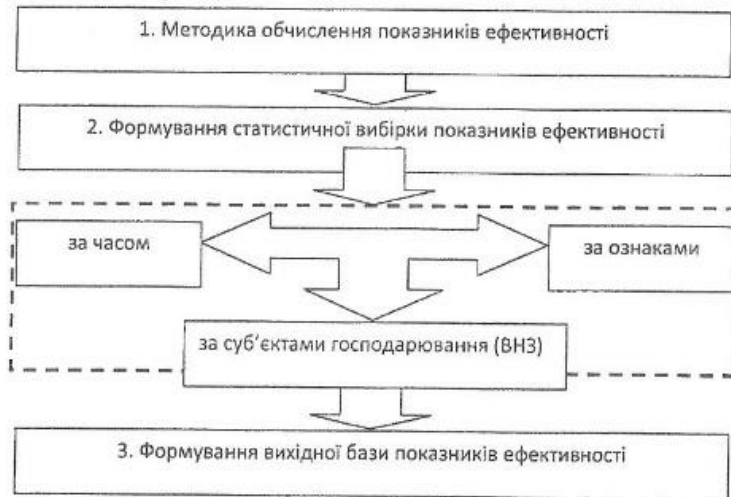

Рис. 1. Етапи формування інформаційної бази показників ефективності ОФМ ВНЗ

1. Щодо минулого розвитку та сучасного стану об'єктів (економічне спостереження й опрацювання) і про майбутній розвиток об'єктів, які включають дані про очікувані зміни, їхні внутрішні параметри та зовнішні умови (прогнози).

2. Друга категорія інформації є результатом самостійних досліджень, які можуть проводитися в тому числі за допомогою моделювання.

У процесі моделювання виникає взаємодія «первинних» і «вторинних» економічних вимірювань. Будь-яка модель (у тому числі модель факторного

аналізу системи показників ефективності ОФМ ВНЗ) спирається на певну систему економічних вимірювачів (випуску, витрат тощо). Одночасно одним із важливих результатів моделювання є одержання нових (вторинних) економічних вимірювачів — економічно обґрунтованих цін на освітні послуги, оцінки ефективності використання ресурсів загального та спеціального фонду ВНЗ, вимірювачів привабливості освіти для споживачів освітніх послуг і т.д. Однак ці вимірювачі чутливі до недостатньо обґрунтованих (деформованих) первинних вимірювачів, що спонукає розробляти особливу методику коригування первинних вимірювачів, зокрема, здійснювати побудову узагальнюючих показників ефективності ОФМ ВНЗ, вимірювати ефекти зворотних зв'язків (вплив господарських і соціальних механізмів на ефективність ОФМ ВНЗ).

З метою забезпечення репрезентативності та врахування особливостей економічних спостережень і вимірів, статистична вибірка системи показників ефективності ОФМ ВНЗ сформована в трьох напрямках: за часом; за ознаками; за суб'єктами господарювання (ВНЗ).

Ознаки статистичної вибірки системи показників ефективності ОФМ ВНЗ представлені окремими показниками, що входять до різних груп, наведених в табл. 1.

Таким чином, статистична вибірка системи показників ефективності ОФМ ВНЗ є часово-просторовою множиною, дані для якої отримано на основі статистичної та облікової звітності досліджуваних ДВНЗ, а також звітної та статистичної інформації Держкомстату.

Останнім етапом є формування вихідної бази показників ефективності ОФМ ВНЗ, на основі якої проводиться факторний аналіз таких показників методом головних компонент з метою вивчення і пояснення взаємозв'язків, що існують між вихідними показниками.

Закордонєць Наталія Іванівна
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка, Тернопіль

АКТУАЛЬНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ ТА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ В ШВЕЙЦАРІЇ

Майбутнє держави, її економічний добробут та безпека визначаються рівнем освіченості нації, особливо якістю професійної підготовки фахівців. Інтеграція України в світовий освітній простір вимагає глибокого наукового аналізу досягнень провідних країн у галузі фахової підготовки кадрів, і перш за все змісту вищої освіти та її професійних аспектів. Саме тому важливого значення набувають порівняльно-педагогічні дослідження в галузі вищої освіти та професійної підготовки фахівців у вузах розвинених країн, як один з головних інструментів розробки політики в даній сфері. У цьому контексті значний інтерес становить досвід Швейцарії, де освітня система має давню історію та багаті традиції.

Історично швейцарська система професійно-технічної освіти та підготовки (ПТОП) (англ. *Vocational Education and Training, VET*) розвинулася із законодавства, що стосувалося найму кваліфікованих працівників. До 1870-х років концепція використання безлічі середовищ для підтримки професійної підготовки отримала підґрунтя для того, щоб зробити більший акцент на значенні